

1 - Arz ve Talep Konu Özeti

Talep ve talep eğrisi kavramları ile talebi belirleyen faktörleri açıklayabilmek.

- Diğer koşullar sabitken, bir maldan satın alınmak istenen miktar, bu malın fiyatı ile ters yönde değişir.
- Bir malın fiyatı ile talep miktarı arasındaki ters yönlü ilişki gelir ve ikame etkileri aracılığı ile açıklanabilir.
- Talep eğrisi talep tablosunun grafik gösterimidir ve çeşitli fiyat düzeylerinde satın alınmak istenen mal miktarını gösterir. Bu nedenle talep eğrisi üzerindeki bir nokta belirli bir fiyattan talebe karşılık gelir. Diğer koşullar sabitken, malın fiyatında meydana gelecek bir değişme aynı talep eğrisi üzerinde aşağıya veya yukarıya hareket edilmesini gerektirir.
- Fiyatın dışında talebi etkileyen ve sabit kabul edilen faktörlerde ortaya çıkacak bir değişme talep eğrisinin bir bütün olarak sağa veya sola kaymasına neden olur.
- İktisatta talep edilen miktardaki değişme ile talepteki değişme kavramlarını ayırt etmek gerekir. Talep miktarındaki değişme malın fiyatındaki değişme nedeniyle ortaya çıkar ve talep eğrisi üzerinde hareketlenmeye neden olur. Talepteki değişme ise talebi etkileyen ve analizde sabit kaldığı kabul edilen faktörlerdeki değişme sonucu ortaya çıkar ve talep eğrisinin bir bütün olarak yer değiştirmesine yol açar.

Arz ve arz eğrisi kavramları ile arzı belirleyen faktörleri açıklayabilmek.

- Diğer koşullar sabitken, bir maldan satılmak istenen miktar bu malın fiyatı ile aynı yönde değişir.
- Bir malın fiyatı ile arz miktarı arasındaki doğru yönlü ilişki üretim imkanları eğrisi ve kar maksimizasyonu amacı kullanılarak açıklanabilir.
- Arz eğrisi arz tablosunun grafik gösterimidir ve çeşitli fiyat düzeylerinde satılmak istenen mal miktarını gösterir. Bu nedenle arz eğrisi üzerindeki bir nokta belirli bir fiyattan arza karşılık gelir. Diğer koşullar sabitken, malın fiyatında meydana gelecek bir değişme aynı arz eğrisi üzerinde aşağıya veya yukarıya hareket edilmesini gerektirir.
- Fiyatın dışında arzı etkileyen ve sabit kaldıkları kabul edilen faktörlerde ortaya çıkacak bir değişme arz eğrisinin bir bütün olarak sağa veya sola kaymasına neden olur.
- İktisatta arz edilen miktardaki değişme ile arzdaki değişme kavramlarını ayırt etmek gerekir. Arz miktarındaki değişme malın fiyatındaki değişme nedeniyle ortaya çıkar ve arz eğrisi üzerinde hareketlenmeye neden olur. Arzdaki değişme ise arzı etkileyen ve analizde sabit kaldıkları kabul edilen faktörlerdeki değişme sonucu ortaya çıkar ve arz eğrisinin bir bütün olarak yer değiştirmesine yola açar.

Piyasa dengesi kavramını ve oluşumunu açıklayabilmek.

- Üretici ve tüketici kararlarının nasıl koordine edileceği sorunu piyasada çözülür. Arz ve talebin karşılıklı etkileşimi sonucu piyasa dengesi (denge fiyatı ve miktarı) arz ve talebin eşitlendiği fiyat düzeyinde belirlenir.
- Fiyat denge fiyatının üzerinde kaldığı sürece piyasada bir artık, denge fiyatının altında kaldığı sürece de bir kıtlık sorunu mevcut olacaktır. Piyasa dengesindeki değişiklikleri açıklayabilmek.
- Piyasa denge noktasının değişmesi arz ve talep eğrilerinin birisi veya ikisi birden yer değiştirdiğinde değişecektir.
- Ulaşılan yeni denge noktasına göre denge fiyatı ve denge miktarının ne kadar etkileneceği eğrilerin yer değiştirme miktarına bağlı olarak belirlenecektir

2 - Eksik Rekabet Piyasaları Konu Özeti

Tekel piyasasının tanımını, işleyişini ve tekellerin bir firmanın olası davranışlarını, bunların sonuçlarını açıklayabilmek

- Tekel, bir endüstride tek bir firmanın faaliyette bulundu ğu piyasa biçimidir. Tekel piyasası üç temel varsayıma dayanır. Bu varsayımlar, tek satıcının olması, tek bir satıcının yakın ikamesi olmayan bir mali satması ve başka firmaların piyasaya girişini engelleyen oldukça etkili engellerin olmasıdır.
- Tekelci, marjinal maliyetin marjinal gelire eşit oldu ğu noktada üretim yapıp ve bunu da mümkün olan en yüksek fiyattan satarak kârını maksimize eder. Tekelcinin sattığı ürünün fiyatı marjinal gelirinden büyük oldu ğu için tekelcinin talep eğrisi marjinal gelir eğrisinin üzerinde yer alır ve denge üretim düzeyi için ürünün fiyatı marjinal maliyetinden büyüktür.
- Tekelci firma kısa dönemde oldu ğu gibi uzun dönemde de, piyasaya girişin engellenmesi nedeniyle ekonomik kâr elde eder. Piyasaya başka firmaların girmesi, yasal, ekonomik ve teknolojik bazı engellerle kısıtlanır.
- Tekelci farklı müşterilerine aynı ürünü farklı fiyatlarda satarak fiyatını farklılaştırabilir. Tekelci fiyat farklılaştırmasını, birinci, ikinci ve üçüncü derece fiyat farklılaştırması şeklinde gerçekleştirir. Tekelci fiyat farklılaştırması yaparak kârını artırır. Tam rekabet piyasasının aksine tekel piyasasında kaynaklar etkin olarak kullanılmaz. Tekelci rekabet piyasasının tanımını, işleyişini ve tekelci rekabet koşullarında faaliyet gösteren bir firmanın olası davranışlarını, bunların sonuçlarını açıklayabilmek
- Tekelci rekabet piyasasının varsayımları, birbirinden bağımsız olarak hareket eden çok sayıda alıcı ve satıcının olması, her firmanın farklılaştırılmış ürün satması ve piyasaya giriş ve çıkışın kolay olmasıdır.
- Tekelci rekabetçi bir firma için de, fiyat marjinal gelirden büyüktür ve marjinal gelir eğrisi, talep eğrisinin altında yer alır. Tekelci rekabetçi firma da, marjinal gelirin marjinal maliyete eşit oldu ğu noktada üretimde bulunarak kârını maksimize eder. Ancak kısa dönemde elde edilen ekonomik kâr, tekelci rekabet piyasasında piyasaya girişin serbest olması nedeniyle, uzun dönemde yok olur. Tekelci rekabet piyasasında da kaynaklar etkin olarak dağıtılmaz.

Oligopol piyasasını tanımlamak ve oligopol teorilerinin ana hatlarını açıklayabilmek

- Oligopol, birbiri ile rekabet eden az sayıda büyük firmanın, her birinin üretimindeki değişmelerin, piyasa fiyatını etkileyecek durumda oldu ğu piyasa yapısıdır. Oligopol piyasasında, faaliyette bulunan az sayıda büyük firmanın, karşılıklı olarak birbirleriyle bağımlılık içerisinde oldukları varsayılır.
- Oligopolleri ürün farklılaştırılmasının olup olmamasına bağlı olarak saf ve farklılaştırılmış oligopol şeklinde, firmalar arasındaki bağımlılığın derecesine göre tam veya kısmi oligopol şeklinde sınıflandırmak mümkündür.

1. 3 - Esneklik Konu Özeti

Talebin fiyat esnekliği kavramını, bu kavramın pratikte kullanımını ve iktisadi yorumunu kavrayabilmek, talebin fiyat esnekliğini belirleyen faktörleri açıklayabilmek

- Talebin fiyat esnekliği, bir malın talep edilen miktarının bu malın fiyatına karşı duyarlılığının ölçüsüdür. Talebin fiyat esnekliği, bir malın talep edilen miktarındaki yüzde değişimin o malın fiyatındaki yüzde değişmeye oranlanması ile hesaplanır .
 - Ekonomistler, talep eğrilerini talebin fiyat esnekliği katsayılarına göre sınıflandırır. Bu sınıflandırmada katsayıların mutlak değerleri kullanılmaktadır. Buna göre $Ed < 1$ için inelastik talep yada esnek olmayan talep, $Ed = 1$ için birim esnek talep, $Ed > 1$ için esnek talep terimleri kullanılır.
 - Tüm negatif eğimli doğrusal talep fonksiyonlarında, talep eğrisinin orta noktası birim esnekliği gösterirken, orta noktasının üzeri esnek, bu noktanın altı ise inelastik talebi göstermektedir.
 - Fiyat esnekliği kavramının önemli kullanımlarından birisi, bir ürünün fiyatı değiştiği zaman, satıcıların elde edeceği toplam hasılat yada tüketicilerin bu ürün için yapacağı toplam harcamanın ne olacağının tahmin edilmesine olanak tanımasıdır.
 - Talebin fiyat esnekliğini etkileyen faktörler arasında ürün için ikame edilebilirliğin derecesi, ürünün tüketici bütçelerindeki önemi, fiyat değişmelerinin geçici ve sürekli olması, malın tatmin ettiği ihtiyacın niteliği (zorunlu ve lüks mal) gibi faktörler yer alırken, esneklik zaman içerisinde de değişim gösterebilmektedir.
- Fiyat dışındaki diğer faktörlerde meydana gelecek değişimler karşısında talebin

göstereceği tepkiyi değerlendirebilmek, bu tepkinin pratik kullanımını ve iktisadi yorumunu açıklayabilmek

- Gelir esnekliği, parasal gelirden yüzde bir oranındaki bir değişiklik sonucu talep miktarında meydana gelen yüzde değişimdir. Gelir arttığı zaman talep artıyorsa, gelir esnekliği pozitif bir sayı olarak elde edilecektir. Bu tür mallar normal mal olarak nitelendirilir ve malların çoğunluğu bu tanımlamaya uymaktadır. Ancak bazı mallar vardır ki, gelir arttığı zaman bunların talebinde azalma olur. Bu durumda gelir esnekliği negatiftir. Negatif gelir esnekliği olan mallar düşük mal olarak tanımlanır.
- Çapraz talep esnekliği, bir malın fiyatındaki yüzde değişimin bir başka malın talep miktarında neden olduğu yüzde değişmeye ilişkin bir ölçüttür ve Aşağıdakilerden hangisi malı miktarındaki yüzde değişimin B malı fiyatındaki yüzde değişmeye oranı şeklinde hesaplanır. Çapraz talep esnekliği ikame mallar için pozitif, tamamlayıcı mallar için negatif değer alır. Arzın fiyat esnekliği kavramını ve kullanımını açıklayabilmek
- Arz esnekliği üreticilerin fiyat değişimlerine karşı duyarlılıklarını ölçmektedir. Arz esnekliği, bir malın arz edilen miktarındaki yüzde değişimin fiyatındaki yüzde değişmeye oranıdır.
- Arz esnekliği de eğimden farklıdır ve birim içermeyen bir ölçüdür, yani fiyat ve miktarın nasıl ölçüldüğüne bağlı değildir. Arz esnekliği sınıflandırılırken $E_s < 1$ için inelastik arz, $E_s = 1$ için birim esnek arz, $E_s > 1$ için ise esnek arz deyimleri kullanılır.
- Arzın fiyat esnekliğini etkileyen en önemli faktör, firmaların giderlerini üretime ayarlayabilme derecesidir.

4 - Faktör Piyasaları ve Faktör Gelirleri Konu Özeti

Faktör piyasalarının işleyişini faktör arzı ve faktör talebi kavramlarını kullanarak açıklayabilmek

- Faktör piyasası üretim faktörlerinin alınıp satıldığı piyasadır. Faktör talebi bir türev taleptir ve üretiminde bu faktörlerin kullanıldığı malın talebiyle doğrudan ilişkilidir. Faktör talebini, talep edilen mal miktarı, faktörlerin verimliliği ve diğer faktör fiyatları etkiler.
- Bir firma marjinal ürün geliri, marjinal faktör maliyetine eşit oluncaya kadar faktör istihdam eder. Marjinal ürün geliri, ek bir faktörün istihdam edilmesi sonucu ortaya çıkan gelir artışıdır. Marjinal faktör maliyeti ise ek bir birim faktör kullanmanın maliyetidir. Marjinal ürün geliri aynı zamanda firmanın faktör talep eğrisidir.
- Faktör arzı ile ilgili kararlar faktör sahiplerince verilir. Bu nedenle geriye dönük faktör arz eğrisi ortaya çıkabilir. Yani faktör arz eğrisi, düşük faktör fiyatlarında pozitif eğime sahipken, yüksek faktör fiyatlarında negatif eğime sahip olabilir. Faktör gelirlerinin nasıl belirlendiğini ve neden farklılaştığını açıklayabilmek
- Faktör gelirleri ücret, faiz, rant ve kârdan oluşur. Ücretler nominal ve reel ücretler olmak üzere ikiye ayrılır. Nominal ücretler, ücretlerin parasal değerini; reel ücretler ise ücretin satın alma gücünü gösterir. İktisatçılar faizi de nominal ve reel faiz olarak ikiye ayırırlar. Reel faiz beklenen enflasyon oranına göre düzeltilmiş faiz oranı iken, nominal faiz oranı piyasada geçerli olan oranı gösterir. İktisatçılar ekonomik rant kavramını geliştirmişlerdir. Bu kavram kira kavramından farklıdır. Kâr ise bir işletmenin toplam gelirlerinden ücret, faiz ve rant ödendikten sonra kalan artışı temsil eder, kâr girişimcinin üretimi organize etmesi ve belli bir risk üstlenmesinin karşılığını oluştur

1. 5 - İktisadi Giriş Genel Notlar Konu Özeti

İktisadın Tanımı ve Temel Kavramları

Bir bilim dalı olarak iktisadın tanımını ve ilgi alanını açıklayabilmek

- İktisat, sonsuz olan insan ihtiyaçlarının sınırlı kaynaklarla nasıl karşılanacağını inceleyen bir sosyal bilimdir. İktisat bir sosyal bilim olma yanında, analitik bir yapıya da sahiptir. İnsanların iktisadi davranışları ile malların üretim, tüketim ve dağıtım faaliyetlerini inceler.

İktisatçılar tarafından gerçekleştirilen analizlerde uygulanan yöntemleri açıklayabilmek

- İktisat, bir sosyal bilim olmasına rağmen büyük ölçüde matematiksel yöntemler kullanır. İktisatçı önce bir konuyla ilgili gerçekleri toplar, daha sonra bu topladığı gerçekler yardımıyla teori oluşturur ve nihayet bu teoriler yardımıyla çeşitli sorunların çözümüne yönelik iktisat politikaları geliştirir. İktisatçının çevremizdeki günlük olaylara bakışında kullandığı ilkeleri ve bu konuda düşülen hataları açıklayabilmek

- İktisadi düşünme tarzı rasyonel davranış, karar alma sürecinde fayda ve maliyetleri esas alma ve değişimi inceleyen marjinal analiz kavramlarına dayanır.

- İktisadi düşünme sistematığı içinde diğer şartların sabit kaldığı, korelasyon ve nedensellik ilişkisinin farklı kavramlar olduğu ve nihayet, birey için doğru olanın bütün içinde doğru olacağı sonucunun hatalı olduğu unutulmamalıdır.

Yoğun içeriği nedeniyle iktisadın nasıl bölümlendirilebileceğini açıklayabilmek

- İktisat, makro iktisat ve mikro iktisat, pozitif ve normatif iktisat olmak üzere çeşitli bölümlere ayrılır. Mikro iktisat, iktisadın daha çok firma, üretici ve tüketici gibi bireysel karar birimlerinin davranışlarını inceleyen bölümüdür. Makro iktisat ise iktisadın daha çok enflasyon, ekonomik büyüme ve dış ticaret gibi makro büyüklüklerini inceleyen bölümüdür. Pozitif iktisat, daha çok ne olduğunu anlamaya çalışır. Bu nedenle pozitif iktisat değer yargıları içermez. Normatif iktisat ise daha çok ne olması gerektiği konuları üzerinde durur ve değer yargıları içerir. Günlük yaşamda farklı anlamlarda kullandığımız kavramlara iktisatçıların verdikleri anlamları açıklayabilmek

- Ekonomik birimler hane halkları, firmalar ve devlet olarak üçe ayrılır.

- İhtiyaç, tatmin edildiği zaman haz, tatmin edilmediği zaman sıkıntı yaratan duygulardır. İhtiyaçlar zorunlu ve zorunlu olmayan ihtiyaçlar olmak üzere ikiye ayrılır. İhtiyaçlar, sonsuz olma özelliğini taşırlar. Ayrıca, ihtiyaçlar şiddet bakımından farklılıklar gösterirler. İhtiyaçlar ve ihtiyaçları tatmine yarayan araçların, ikame edilebilirlik özellikleri vardır.

- İnsanlara fayda veya tatmin sağlayan şeylere mal denilir. Mallar ekonomik ve serbest mallar olmak üzere ikiye ayrılırlar.

Kıtlık, Tercih ve Fayda

Kıtlık olgusunun neden olduğu tercih yapma zorunluluğunu ve bunun ekonomik birimlere yüklediği maliyeti açıklayabilmek

- Bir ekonomide kaynaklar toprak, emek ve sermayeden oluşur. Bu kaynaklar üretim faktörleri (ya da girdiler) olarak adlandırılır.

- İktisadi anlamda, alınan her karar ve yapılan her tercih bir maliyet taşır. Bir tercih yaparken vazgeçmek zorunda kaldığımız en değerli alternatif bu tercihin fırsat maliyetini oluşturur.

- Parasal maliyet fırsat maliyetinin bir parçası olabilir. Kıtlık, tercih ve fırsat maliyeti kavramlarını bir araya getirerek ekonomide etkin üretim düzeyinin nasıl sağlanabileceğini açıklayabilmek

- Mevcut üretim faktörleri ve teknoloji veri iken, belirli bir dönemde ekonominin maksimum düzeyde üretebileceği çeşitli ürün bileşimlerini gösteren sınır eğrisi üretim imkanları eğrisidir. Bu eğri kıtlığın sonuçlarını, ekonomideki tercihleri ve her tercihin fırsat maliyetini göstermektedir.

- Bir malın daha fazla üretilmesi için diğer malın üretiminden vazgeçilmesi gereken miktar her aşamada artar. Bu durum artan fırsat maliyeti olgusunu ifade eder.

- Zaman içerisinde ekonomideki üretim faktörlerinin miktarı ve niteliği değişebilir, üretimde daha üst düzey teknolojiler kullanılabilir. Bu değişiklikler üretim imkanları eğrisinin yer değiştirmesine neden olur. Üretim imkanları eğrisi sağa doğru kaydıkcça toplum için daha önce imkansız olan mal bileşimlerinin üretimi imkan dahiline girer. Ne, nasıl, kimin için üretilecektir şeklinde özetlenen iktisadi soruların cevaplanabilmesi için geliştirilen karar mekanizmalarını açıklayabilmek

- “Ne, nasıl, kimin için üretilecektir” sorularının çözümü için benimsenen karar mekanizması ekonomik sistemlerin temelini oluşturur. Bu sorunların çözümü tamamıyla piyasaya bırakılmışsa piyasa ekonomisi, tamamıyla devlet tarafından sağlanıyorsa kumanda ekonomisi, devlet ve piyasa tarafından birlikte sağlanıyorsa karma ekonomix sisteminden söz edilir.

Tüketicilerin rasyonel davranarak en yüksek fayda düzeyini sağlayan tercihleri nasıl yapacaklarını açıklayabilmek

- Ekonomik birimlerin tüketim eyleminden amaçları elde ettikleri toplam faydayı maksimize etmektir. Bir malın ilave miktarları tüketildikçe toplam faydada meydana gelen değişme marjinal fayda olarak tanımlanır. Marjinal fayda her ilave tüketimle birlikte azalır ve belirli bir tüketim düzeyinde sıfıra iner. Marjinal faydanın sıfır olduğu tüketim düzeyinde toplam fayda maksimumdur.

- Bir mal için harcanan bir birim paranın marjinal faydası, bir başka mala harcanan bir birim paranın marjinal faydasına eşit olduğunda tüketici maksimum faydayı elde eder. Bu nedenle tüketilen tüm malların marjinal faydalarının fiyatlarına oranının birbirine eşit olması durumunda tüketici dengeye gelir.

Arz ve Talep

Talep ve talep eğrisi kavramları ile talebi belirleyen faktörleri açıklayabilmek.

- Diğer koşullar sabitken, bir maldan satın alınmak istenen miktar, bu malın fiyatı ile ters yönde değişir.

- Bir malın fiyatı ile talep miktarı arasındaki ters yönlü ilişki gelir ve ikame etkileri aracılığı ile açıklanabilir.

- Talep eğrisi talep tablosunun grafik gösterimidir ve çeşitli fiyat düzeylerinde satın alınmak istenen mal miktarını gösterir. Bu nedenle talep eğrisi üzerindeki bir nokta belirli bir fiyattan talebe karşılık gelir. Diğer koşullar sabitken, malın fiyatında meydana gelecek bir değişme aynı talep eğrisi üzerinde aşağıya veya yukarıya hareket edilmesini gerektirir.

- Fiyatın dışında talebi etkileyen ve sabit kabul edilen faktörlerde ortaya çıkacak bir değişme talep eğrisinin bir bütün olarak sağa veya sola kaymasına neden olur.

- İktisatta talep edilen miktardaki değişme ile talepteki değişme kavramlarını ayırt etmek gerekir. Talep miktarındaki değişme malın fiyatındaki değişme nedeniyle ortaya çıkar ve talep eğrisi üzerinde hareketlenmeye neden olur. Talepteki değişme ise talebi etkileyen ve analizde sabit kaldığı kabul edilen faktörlerdeki değişme sonucu ortaya çıkar ve talep eğrisinin bir bütün olarak yer değiştirmesine yol açar.

Arz ve arz eğrisi kavramları ile arzı belirleyen faktörleri açıklayabilmek.

- Diğer koşullar sabitken, bir maldan satılmak istenen miktar bu malın fiyatı ile aynı yönde değişir.
- Bir malın fiyatı ile arz miktarı arasındaki doğru yönlü ilişki üretim imkanları eğrisi ve kar maksimizasyonu amacı kullanılarak açıklanabilir.
- Arz eğrisi arz tablosunun grafik gösterimidir ve çeşitli fiyat düzeylerinde satılmak istenen mal miktarını gösterir. Bu nedenle arz eğrisi üzerindeki bir nokta belirli bir fiyattan arza karşılık gelir. Diğer koşullar sabitken, malın fiyatında meydana gelecek bir değişim aynı arz eğrisi üzerinde aşağıya veya yukarıya hareket edilmesini gerektirir.
- Fiyatın dışında arzı etkileyen ve sabit kaldıkları kabul edilen faktörlerde ortaya çıkacak bir değişim arz eğrisinin bir bütün olarak sağa veya sola kaymasına neden olur.
- İktisatta arz edilen miktardaki değişim ile arzdaki değişim kavramlarını ayırt etmek gerekir. Arz miktarındaki değişim malın fiyatındaki değişim nedeniyle ortaya çıkar ve arz eğrisi üzerinde hareketlenmeye neden olur. Arzdaki değişim ise arzı etkileyen ve analizde sabit kaldıkları kabul edilen faktörlerdeki değişim sonucu ortaya çıkar ve arz eğrisinin bir bütün olarak yer değiştirmesine yola açar.

Piyasa dengesi kavramını ve oluşumunu açıklayabilmek.

- Üretici ve tüketici kararlarının nasıl koordine edileceği sorunu piyasada çözümlenir. Arz ve talebin karşılıklı etkileşimi sonucu piyasa dengesi (denge fiyatı ve miktarı) arz ve talebin eşitlendiği fiyat düzeyinde belirlenir.
- Fiyat denge fiyatının üzerinde kaldığı sürece piyasada bir artık, denge fiyatının altında kaldığı sürece de bir kıtlık sorunu mevcut olacaktır. Piyasa dengesindeki değişiklikleri açıklayabilmek.
- Piyasa denge noktasının değişmesi arz ve talep eğrilerinin birisi veya ikisi birden yer değiştirdiğinde değişecektir.
- Ulaşılan yeni denge noktasına göre denge fiyatı ve denge miktarının ne kadar etkileneceği eğrilerin yer değiştirme miktarına bağlı olarak belirlenecektir.

Esneklik

Talebin fiyat esnekliği kavramını, bu kavramın pratikte kullanımını ve iktisadi yorumunu kavrayabilmek, talebin fiyat esnekliğini belirleyen faktörleri açıklayabilmek

- Talebin fiyat esnekliği, bir malın talep edilen miktarının bu malın fiyatına karşı duyarlılığının ölçüsüdür. Talebin fiyat esnekliği, bir malın talep edilen miktarındaki yüzde değişimin o malın fiyatındaki yüzde değişmeye oranlanması ile hesaplanır .
- Ekonomistler, talep eğrilerini talebin fiyat esnekliği katsayılarına göre sınıflandırır. Bu sınıflandırmada katsayıların mutlak değerleri kullanılmaktadır. Buna göre $Ed < 1$ için inelastik talep yada esnek olmayan talep, $Ed = 1$ için birim esnek talep, $Ed > 1$ için esnek talep terimleri kullanılır.
- Tüm negatif eğimli doğrusal talep fonksiyonlarında, talep eğrisinin orta noktası birim esnekliği gösterirken, orta noktasının üzeri esnek, bu noktanın altı ise inelastik talebi göstermektedir.
- Fiyat esnekliği kavramının önemli kullanımlarından birisi, bir ürünün fiyatı değiştiği zaman, satıcıların elde edeceği toplam hasılat yada tüketicilerin bu ürün için yapacağı

toplam harcamanın ne olacağının tahmin edilmesine olanak tanınmasıdır.

- Talebin fiyat esnekliğini etkileyen faktörler arasında ürün için ikame edilebilirliğin derecesi, ürünün tüketici bütçelerindeki önemi, fiyat değişmelerinin geçici ve sürekli olması, malın tatmin ettiği ihtiyacın niteliği (zorunlu ve lüks mal) gibi faktörler yer alırken, esneklik zaman içerisinde de değişim gösterebilmektedir.

Fiyat dışındaki diğer faktörlerde meydana gelecek değişimler karşısında talebin göstereceği tepkiyi değerlendirebilmek, bu tepkinin pratik kullanımını ve iktisadi yorumunu açıklayabilmek

- Gelir esnekliği, parasal gelirden yüzde bir oranındaki bir değişiklik sonucu talep miktarında meydana gelen yüzde değişimdir. Gelir arttıkça zaman talep artıyorsa, gelir esnekliği pozitif bir sayı olarak elde edilecektir. Bu tür mallar normal mal olarak nitelendirilir ve malların çoğunluğu bu tanımlamaya uymaktadır. Ancak bazı mallar vardır ki, gelir arttıkça zaman bunların talebinde azalma olur. Bu durumda gelir esnekliği negatiftir. Negatif gelir esnekliği olan mallar düşük mal olarak tanımlanır.

- Çapraz talep esnekliği, bir malın fiyatındaki yüzde değişimin bir başka malın talep miktarında neden olduğu yüzde değişmeye ilişkin bir ölçüttür ve Aşağıdakilerden hangisi malı miktarındaki yüzde değişimin B malı fiyatındaki yüzde değişmeye oranı şeklinde hesaplanır. Çapraz talep esnekliği ikame mallar için pozitif, tamamlayıcı mallar için negatif değer alır. Arzın fiyat esnekliği kavramını ve kullanımını açıklayabilmek

- Arz esnekliği üreticilerin fiyat değişimlerine karşı duyarlılıklarını ölçmektedir. Arz esnekliği, bir malın arz edilen miktarındaki yüzde değişimin fiyatındaki yüzde değişmeye oranıdır.

- Arz esnekliği de eğimden farklıdır ve birim içermeyen bir ölçüdür, yani fiyat ve miktarın nasıl ölçüldüğüne bağlı değildir. Arz esnekliği sınıflandırılırken $Es < 1$ için inelastik arz, $Es = 1$ için birim esnek arz, $Es > 1$ için ise esnek arz deyimleri kullanılır.

- Arzın fiyat esnekliğini etkileyen en önemli faktör, firmaların giderlerini üretime ayarlayabilme derecesidir.

Arz-Talep Uygulamaları

Devletin piyasaya müdahale etmek amacıyla kullandığı fiyat kontrolü yöntemlerini ve bu türden müdahalelerin piyasada oluşan fiyat ve işlem hacmi üzerindeki olası etkilerini açıklayabilmek

- Devlet yasa ya da düzenlemelerle (yönetmelik, tebliğ gibi) belirli bir mal ya da hizmetin fiyatını tespit eder veya sınırlama getirirse fiyat kontrollerinden söz edilir. Uygulamada belli başlı fiyat müdahalesi yöntemleri taban ve tavan fiyatı uygulaması, asgari ücret uygulaması, tarımsal destekleme uygulamaları ve kira kontrolleridir.

- Mal ve hizmet arz edenleri korumak amacıyla, devletin bir mal veya hizmete ilişkin minimum fiyatı belirlemesi taban fiyat olarak bilinirken, mal ve hizmet talep edenleri korumak amacıyla bir mala ilişkin maksimum fiyatı belirlemesi tavan fiyat uygulaması olarak adlandırılır.

- Bu bağlamda asgari ücret uygulaması, tarımsal destekleme politikaları, kira kontrolleri gibi politikalar devletin çok sık kullandığı fiyat kontrol politikaları arasında yer alır. Devletin piyasaya müdahale etmek amacıyla kullandığı miktar kontrolü yöntemlerini ve bu türden müdahalelerin piyasada oluşan fiyat ve işlem hacmi üzerindeki olası etkilerini açıklayabilmek

- Devletin kota adı altında arz edilen mal miktarına sınırlama getirmesidir. En çok bilinen kota uygulamaları üretim kotaları ve ithalat kotalarıdır.

- Üretim kotası, arz edilen mal veya hizmet miktarını sınırlayarak, rekabet koşullarında oluşmuş piyasa fiyatını üreticilerin lehine arttırmaya dönük devlet politikasıdır.

- İthalat kotası, belli bir dönem boyunca ithal edilecek ürün miktarı üzerine bir tavan koyulmasıdır. Devletin piyasaya müdahale etmek amacıyla vergileme yetkisinden kaynaklanan gücünü nasıl kullanacağını ve ekonomik birimlerin vergiler karşısında göstereceği tepkinin piyasa dengesinin oluşumuna etkilerini açıklayabilmek

- Belli bir maddi ölçü üzerinden (ağırlık, uzunluk, adet, hacim gibi) alınan vergiler spesifik vergiler olarak tanımlanırken, belirli bir parasal değer yüzdesi şeklinde hesaplanan vergiler ise ad valorem vergiler olarak isimlendirilir.

- Uygulanacak bir satış vergisinin denge üzerindeki etkisi fiyatın artması ve miktarın azalması şeklindedir. Verginin ne kadarının kimin üzerinde kalacağı-nı belirleyen faktör ise arz ve talep esneklikleridir. Örneğin, arz ve talep esnekliklerinin aynı olduğunu varsayacak olursak, verginin yarısını tüketici yarısını üretici ödeyecektir.

- Vergiyi ödeyen mükellefin bunun bir kısmını veya tamamını fiyat mekanizması aracılığı ile diğer kişilere aktarması vergi yansıması olarak adlandırılır.

Tüketici ve üretici rantı kavramlarını ve piyasa dengesinde meydana gelen değişimlerin refah üzerindeki etkilerini açıklayabilmek

- Bir malın alıcılar açısından toplam değeri ile bu malları üreten üreticilerin toplam maliyetleri arasındaki fark toplam rant olarak bilinirken, tüketicinin bir mal için ödemeye hazır olduğu fiyat ile gerçekte ödediği fiyat arasındaki fark tüketici rantı, üreticinin ürettiği malı satmaya razı olduğu fiyat ile gerçekte satış yaptığı fiyat arasındaki fark üretici rantı olarak adlandırılır.

Üretim ve Maliyetler

Üretim, firma ve üretim faktörleri kavramlarını kullanarak üretim fonksiyonunu açıklayabilmek

- Her firma piyasaya sunacağı mal ve hizmetleri üretebilmek için bir takım maliyetlere katlanmak zorundadır. Firma kârını maksimize etmeye çalıştığı için üretimini en düşük maliyetle gerçekleştirme çabası içerisinde. Firmanın üretilen, piyasaya süreceği ürünün miktarı, firmanın katlandığı maliyetler ile ürünün piyasadaki satış fiyatına göre belirlenir.

- Veri teknoloji çerçevesinde, bir ürünün miktarının artırılması, girdilerin artırılmasına bağlıdır. Girdiler ile elde edilen ürünler arasındaki bu bağımlılık ilişkisi üretim fonksiyonu ile özetlenmektedir.

- Üretim sürecinde kullanılan girdiler sabit ve değişken olmak üzere iki grupta değerlendirilir. Sabit girdiler, ürün miktarındaki değişim karşısında belirli bir süre için miktarı değişmeyen girdilerdir. Değişken girdiler ise arzu edilen üretim düzeyine göre miktarı değişen girdilerdir.

Kısa ve uzun dönem ayırımını yaparak kısa dönemde firmanın üretim davranışını açıklayabilmek

- Kısa dönem, üretim faktörlerinden sadece bir tanesinin değiştirilmesine olanak tanıyan süredir. Değişken girdi miktarının artırılmasına bağlı olarak elde edilen çıktıya ise toplam fiziki ürün denir.

- Azalan verim yasası, diğer üretim faktörleri miktarı sabitken, bir üretim faktörünün üretimde kullanılan miktarının artırılması durumunda, her ilave birimin sağladığı ürün miktarının azaldığını ifade eden ilişkidir.

- Marjinal fiziki ürün, emek miktarındaki bir birimlik değişimin toplam ürün miktarında meydana getirdiği değişim olarak tanımlanır. Marjinal fiziki ürün, emek veriminin nasıl bir seyir izlediğini gösterir.

- Emeğin ortalama fiziki ürünü emek birimi başına elde edilen ürün miktarıdır. Genelde emek verimliliği ile ortalama fiziki ürün anlatılmak istenmektedir.

Uzun dönemde firmanın üretim olanaklarını tartışarak firmanın karar verme sürecini açıklayabilmek

- Uzun dönemde kullanılan tüm girdiler değiştirilebileceği için azalan verimler yasası işlevini yitirir. Üretim ölçeği değiştiğinde, bunun ürün miktarı üzerindeki etkisine bakmak suretiyle ölçeğin verimi belirlenebilir. Ölçeğin verimiyle ilgili üç durumla karşılaşılır. Bunlar; ölçeğin sabit, artan ve azalan verimleridir.

- Bir üretim faktörü için optimal girdi kullanım düzeyi, girdinin marjinal fiziki ürün değerinin girdi fiyatına eşit olduğu seviyedir.

- Veri bir girdi ve üretim düzeyi için, marjinal fiziki ürünü göreceli olarak yüksek olan bir girdiyi ve/veya diğerlerine kıyasla fiyatı düşük olan girdiyi daha fazla kullanmak, maliyeti minimize etmek için gereklidir.

Bu minimizasyonun gerçekleştirilmesi optimal üretim tekniğinin seçimini ifade eder. Firma, maliyetlerini minimize eden faktör bileşimini, her bir girdinin marjinal fiziki ürününü fiyatına oranlamak suretiyle belirleyecektir.

Firmanın üretim sürecinde karşılaştığı maliyetleri açıklayabilmek ve bunların seyrini grafik boyutunda açıklayabilmek

- Ekonomistler, maliyet kavramını muhasebecilerden farklı tanımlamaktadırlar. Muhasebe hesaplarına yansıtılan maliyetler açık maliyetlerdir. Örtük maliyetler gerçekte ödeme yapılmayan, ancak bir alternatiften vazgeçilmesi nedeniyle oluşan maliyetlerdir. İktisatçılar maliyet hesaplamalarına örtük maliyetleri de dahil ederler.

- Ekonomistler açık ve örtük maliyetleri kullanarak kârı ölçerler. Oysa, kârın genel muhasebe standartlarıyla yapılan hesaplamasına örtük maliyetler katılmaz.

Firmanın kısa dönemdeki maliyetlerini tanımlayabilmek ve bunların seyrini grafik boyutunda açıklayabilmek

- Firmanın üretim miktarı ile birlikte değişen değişken maliyetleri ile üretim miktarı ile ilişkisi bulunmayan sabit maliyetlerinin toplamı toplam maliyetleri verir.

- Firmanın maliyet eğrileri fiziki ürün eğrilerinin ters döndürülmüş halidir.

- Marjinal maliyet, firmanın üretimini bir birim değiştirmesi nedeniyle toplam maliyette meydana gelen değişimdir. Firmanın ortalama maliyet eğrileri ve marjinal maliyet eğrisi optimal üretim miktarının belirlenmesinde öneme sahip eğrilerdir.

Firmanın uzun dönemdeki maliyetlerini tanımlayabilmek ve bunların seyrini grafik boyutunda açıklayabilmek

- Maliyetler açısından uzun dönemi kısa dönemden ayıran temel özellik, firmaların herhangi bir sabit maliyetinin olmaması, yani tüm maliyetlerinin değişken olmasıdır.
- Faktör fiyatları ve teknoloji sabitken, uzun dönem ortalama maliyetler, tüm üretim faktörlerinin değişmesi sonucunda her bir üretim düzeyi için minimum ortalama maliyetlerden oluşur.
- Farklı girdi fiyatları veya farklı teknoloji, farklı kısa ve uzun dönem maliyetlerine neden olur. Daha düşük girdi fiyatlarında, belirli bir üretim düzeyi için katlanılan üretim maliyeti düşer ve maliyet eğrisi bütün halinde aşağıya kayar. Ters durumda katlanılan üretim maliyeti artacağı için maliyet eğrisi yukarı ya doğru yer değiştirir.

Tam Rekabet Piyasası

Tam rekabet piyasasını tanıyabilmek, bu piyasanın özelliklerini ve sonuçlarını açıklayabilmek

- Tam rekabet, hiçbir firmanın sattığı ürünün fiyatı üzerinde tek başına kontrol gücünün olmadığı özel bir piyasa yapısıdır. Tam rekabetçi firma fiyat belirleyici değil, fiyat kabullenicidir.
- Tam rekabet piyasasının dört adet varsayımı şunlardır: Piyasada çok sayıda alıcı ve satıcı vardır, mallar homojendir, piyasaya giriş ve çıkışlar serbesttir, alıcı ve satıcılar tam bilgiye sahiptirler.
- Tam rekabet koşullarında faaliyet gösteren bir firma, piyasada oluşan fiyatı esas alarak, bu geçerli piyasa fiyatından istediği kadar mal satabilir. Bu nedenle, tek bir firmanın ürününe olan talep eğrisi, geçerli piyasa fiyatında tam esnektir (sonsuz esnektir) ve eğri yatay eksene paralel bir doğru biçimdedir.

Kısa dönemde firmanın kârını maksimize eden üretim düzeyinin nasıl belirlendiğini farklı yöntemlerle açıklayabilmek

- Tam rekabet piyasasında faaliyette bulunan bir firmanın marjinal geliri ve ortalama geliri malın piyasadaki satış fiyatına eşittir. Kârını maksimize etmek isteyen firma, toplam geliri ile toplam maliyeti arasındaki farkı en yükseğe çıkarmayı amaçlar.
- Firma, marjinal maliyetin marjinal gelire eşit olduğu üretim düzeyinde ve marjinal maliyetin arttığı üretim düzeyinde kârını maksimum düzeye çıkarır.
- Firmanın kârını maksimize eden çıktıyı üretmesi, firmanın mutlaka ekonomik kâr elde edeceği anlamına gelmez. Eğer satış fiyatı ortalama toplam maliyete eşitse firma ancak normal kârla çalışıyor demektir.
- Piyasada gerçekleşen fiyat, firmanın ortalama değişken maliyetini karşılama konusunda yetersiz kalıyorsa, firma üretimini durdurmalıdır. Bu nedenle, firmanın kısa dönem arz eğrisi, marjinal maliyet eğrisinin ortalama değişken maliyet eğrisinin üzerinde kalan kısmıdır.

Uzun dönemde kâr maksimizasyonu sağlayan üretim düzeyinin nasıl belirlendiğini açıklayabilmek

- Uzun dönem piyasa (endüstri) dengesinde ekonomik kâr söz konusu olmaz ve ürünün

fiyatı minimum ortalama maliyet düzeyine kadar iner .

- Firmalar minimum ortalama maliyette üretimde bulundukları için toplumun bütün kaynakları tam olarak kullanılır. Yani tam rekabet piyasasında, uzun dönemde atıl kapasite oluşmaz.

Eksik Rekabet Piyasaları

Tekel piyasasının tanımını, işleyişini ve tekелci bir firmanın olası davranışlarını, bunların sonuçlarını açıklayabilmek

- Tekel, bir endüstride tek bir firmanın faaliyette bulunduğu piyasa biçimidir. Tekel piyasası üç temel varsayıma dayanır. Bu varsayımlar, tek satıcının olması, tek bir satıcının yakın ikamesi olmayan bir malı satması ve başka firmaların piyasaya girişini engelleyen oldukça etkili engellerin olmasıdır.
- Tekelci, marjinal maliyetin marjinal gelire eşit olduğu noktada üretim yapıp ve bunu da mümkün olan en yüksek fiyattan satarak kârını maksimize eder. Tekelcinin sattığı ürünün fiyatı marjinal gelirinden büyük olduğu için tekелcinin talep eğrisi marjinal gelir eğrisinin üzerinde yer alır ve denge üretim düzeyi için ürünün fiyatı marjinal maliyetinden büyüktür.
- Tekelci firma kısa dönemde olduğu gibi uzun dönemde de, piyasaya girişin engellenmesi nedeniyle ekonomik kâr elde eder. Piyasaya başka firmaların girmesi, yasal, ekonomik ve teknolojik bazı engellerle kısıtlanır.
- Tekelci farklı müşterilerine aynı ürünü farklı fiyatlarda satarak fiyatını farklılaştırabilir. Tekelci fiyat farklılaştırmasını, birinci, ikinci ve üçüncü derece fiyat farklılaştırması şeklinde gerçekleştirir. Tekelci fiyat farklılaştırması yaparak kârını artırır. Tam rekabet piyasasının aksine tekел piyasasında kaynaklar etkin olarak kullanılmaz. Tekelci rekabet piyasasının tanımını, işleyişini ve tekелci rekabet koşullarında faaliyet gösteren bir firmanın olası davranışlarını, bunların sonuçlarını açıklayabilmek
- Tekelci rekabet piyasasının varsayımları, birbirinden bağımsız olarak hareket eden çok sayıda alıcı ve satıcının olması, her firmanın farklılaştırılmış ürün satması ve piyasaya giriş ve çıkışın kolay olmasıdır.
- Tekelci rekabetçi bir firma için de, fiyat marjinal gelirden büyüktür ve marjinal gelir eğrisi, talep eğrisinin altında yer alır. Tekelci rekabetçi firma da, marjinal gelirin marjinal maliyete eşit olduğu noktada üretimde bulunarak kârını maksimize eder. Ancak kısa dönemde elde edilen ekonomik kâr, tekелci rekabet piyasasında piyasaya girişin serbest olması nedeniyle, uzun dönemde yok olur. Tekelci rekabet piyasasında da kaynaklar etkin olarak dağıtılmaz.

Oligopol piyasasını tanımlamak ve oligopol teorilerinin ana hatlarını açıklayabilmek

- Oligopol, birbiri ile rekabet eden az sayıda büyük firmanın, her birinin üretimindeki değişmelerin, piyasa fiyatını etkileyecek durumda olduğu piyasa yapısıdır. Oligopol piyasasında, faaliyette bulunan az sayıda büyük firmanın, karşılıklı olarak birbirleriyle bağımlılık içerisinde oldukları varsayılır.
- Oligopolleri ürün farklılaştırılmasının olup olmamasına bağlı olarak saf ve farklılaştırılmış oligopol şeklinde, firmalar arasındaki bağımlılığın derecesine göre tam veya kısmi oligopol şeklinde sınıflandırmak mümkündür.

Faktör Piyasaları ve Faktör Gelirleri

Faktör piyasalarının işleyişini faktör arzı ve faktör talebi kavramlarını kullanarak açıklayabilmek

- Faktör piyasası üretim faktörlerinin alınıp satıldığı piyasadır. Faktör talebi bir türev taleptir ve üretiminde bu faktörlerin kullanıldığı malın talebiyle doğrudan ilişkilidir. Faktör talebini, talep edilen mal miktarı, faktörlerin verimliliği ve diğer faktör fiyatları etkiler.
- Bir firma marjinal ürün geliri, marjinal faktör maliyetine eşit oluncaya kadar faktör istihdam eder. Marjinal ürün geliri, ek bir faktörün istihdam edilmesi sonucu ortaya çıkan gelir artışıdır. Marjinal faktör maliyeti ise ek bir birim faktör kullanmanın maliyetidir. Marjinal ürün geliri aynı zamanda firmanın n faktör talep eğrisidir.
- Faktör arzı ile ilgili kararlar faktör sahiplerince verilir. Bu nedenle geriye dönük faktör arz eğrisi ortaya çıkabilir. Yani faktör arz eğrisi, düşük faktör fiyatlarında pozitif eğime sahipken, yüksek faktör fiyatlarında negatif eğime sahip olabilir. Faktör gelirlerinin nasıl belirlendiğini ve neden farklılaştığını açıklayabilmek
- Faktör gelirleri ücret, faiz, rant ve kârdan oluşur. Ücretler nominal ve reel ücretler olmak üzere ikiye ayrılır. Nominal ücretler, ücretlerin parasal değerini; reel ücretler ise ücretin satın alma gücünü gösterir. İktisatçılar faizi de nominal ve reel faiz olarak ikiye ayırırlar. Reel faiz beklenen enflasyon oranına göre düzeltilmiş faiz oranı iken, nominal faiz oranı piyasada geçerli olan oranı gösterir. İktisatçılar ekonomik rant kavramını geliştirmişlerdir. Bu kavram kira kavramından farklıdır. Kâr ise bir işletmenin toplam gelirlerinden ücret, faiz ve rant ödendikten sonra kalan artığı temsil eder, kâr girişimcinin üretimi organize etmesi ve belli bir risk üstlenmesinin karşılığını oluşturur.

Kamusal Mallar ve Dışsalıklar

Kamusal mal kavramını ve özelliklerini tanımlayarak kamusal mallarda etkin üretim düzeyinin nasıl belirleneceğini açıklayabilmek

- Toplumun tüm üyelerinin herhangi bir bedel ödemeden tüketebileceği ve bir kişinin tüketiminin bir başkasının tüketimine engel teşkil etmediği mallar kamusal mallardır. Bu mallar toplumda ödeme yapan ya da yapmayan tüm toplum üyelerine fayda sağlar. Ödeme yapmayanlar bu faydayı elde etmekten mahrum bırakılmadığı için kamusal mallarda bedavacılık sorunu ile karşılaşılır.
- Kamusal malların varlığı fiyat sistemi için sorun yaratır ve piyasa başarısızlığına neden olur. Bu yüzden, kamusal malların üretiminde devletin bizzat üretimi üstlenmesi alternatifi ya da piyasaya devlet müdahalesi gündeme gelir.
- Kamusal malların çıktı düzeyi tüm bireysel taleplerin dikey toplamı ile elde edilen marjinal sosyal fayda eğrisi ile marjinal maliyet eğrisinin kesiştiği noktada belirlenir. Bedavacılık sorunu yüzünden kamusal malların üretiminde özel kesim etkin çıktı düzeyinde üretim yapamaz. Dolayısıyla, kamusal mallar devlet tarafından üretilir ve genelde vergilerle finanse edilir.

Dışsalık kavramını ve özelliklerini tanımlayarak dışsalık türlerini içselleştirme yöntemlerini açıklayabilmek

- Bir ekonomik birimin üretim ya da tüketime ilişkin kararı bir başka birimin veya birimlerin fayda ya da maliyetlerini piyasa dışında başka bir yolla etkiliyorsa, dışsalıkların var olduğunu söyleyebiliriz. Rekabetçi piyasalarda çok fazla negatif dışsalık ve çok az da pozitif dışsalık üretilmektedir. Bu durum kaynakların aşırı ya da düşük düzeyde tahsis edilmesine neden olduğu için piyasa başarısızlığının da nedenlerinden biridir.
- Devlet, piyasa başarısızlığını gidermek ve dışsalıkları içselleştirmek için vergi,

sübvansiyon, yasal düzenlemeler ve üretimi üstlenme gibi araçları kullanır. Dışsallıkların içselleştirilmesi, marjinal özel fayda ve maliyetlerin marjinal sosyal fayda ve maliyetleri de kapsayacak şekilde belirlenmesi amacıyla üretici ve tüketici kararlarına dönük düzenlemelerdir. Bu tanıma göre, negatif dışsallıklarda marjinal dışsal maliyeti içselleştirmek için bu maliyeti marjinal özel maliyete eklerken, pozitif dışsallıklarda marjinal dışsal faydayı içselleştirmek için bu faydanın marjinal özel faydaya eklenmesi gerekir. Bir dışsallığın içselleştirilmesi bir malın tüm sosyal maliyeti ve tüm sosyal faydasını yansıttığı için fiyatlarda da bir değişme meydana gelecektir.

- Negatif dışsallıkların olduğu durumda, dışsallığı meydana getiren firma veya kişi için, bu ekonomik faaliyet bir maliyet oluşturmazken, maliyet topluma yüklenmektedir. Bu durumda, devlet üçüncü kişilere yüklenen bu maliyetle orantılı olarak, dışsallığı meydana getiren firma veya kişiden bir düzenleyici vergi alabilir. Düzenleyici vergilerin amacı, bir mal veya hizmetin dışsal maliyetini marjinal özel maliyete eklemektir. Bu amacı gerçekleştirmek için düzenleyici verginin her birim çıktının marjinal dışsal maliyetine eşit olması gerekir.

- Sübvansiyonlar, pozitif dışsallıklar meydana getiren üretim veya tüketim faaliyetinin marjinal dışsal faydasını içselleştirmek için kullanılır. Amaç, tüketici veya üretici tarafından yapılan ödemeleri azaltmaktır. Sübvansiyonlar düzenleyici vergi temeline dayanan negatif bir vergi olarak da düşünülebilir.

Mikro İktisattan Makro İktisada Geçiş

Makro iktisadın doğuşunu ve gelişiminin ardında yatan temel faktörleri açıklayabilmek

- Mikro iktisat tek bir mala ilişkin piyasanın nasıl çalıştığını ve bireysel karar alma birimlerinin davranışlarını incelerken, makro iktisat bu piyasaların ve karar birimlerinin bütününe ele alır. Örneğin, ekonomideki tüm birimlerin tüketim harcamalarının, ülkede üretilen tüm mal ve hizmetlerin ortalama fiyatlarının, ekonomideki toplam üretim düzeyinin nasıl belirlendiği ve neden değiştiği makro iktisadın ilgi alanına girer.

- Makro iktisat 1930'larda yaşanan Büyük Bunalım'ın açıklanabilmesi çabaları sonucu doğmuştur.

- Bu konuda başlangıç olarak Keynes'in 1936 tarihli Genel Teori isimli kitabını kabul etmek yaygın bir görüştür.

Makro iktisadın ilgi alanına giren temel konuları açıklayabilmek

- Makro iktisadın temel konuları bir ekonomide toplam üretim hacminin belirlenmesi ve değişmesi, fiyatlar genel düzeyinin belirlenmesi ve değişmesi, işsizlik düzeyinin belirlenmesi ve değişmesi şeklinde sıralanabilir.

- Ülkedeki üretim hacminde gözlenen dalgalanmalar konjonktür dalgalanmaları olarak adlandırılırken, devlet tarafından izlenen politikalar bu dalgalanmaları mümkün olduğunca yumuşatılmasını hedeflemektedir.

- Bu süreçte işsizlik oranını ve enflasyon oranını makul düzeylerde tutabilmek de hedefler arasında sayılmalıdır. Devletin izlediği politikalarla makro ekonomik performans arasındaki ilişkiyi açıklayabilmek

- Devletin makro ekonomiyi etkilemek amacı ile kullanabileceği araçlar; maliye politikası, para politikası ve arz yönlü politikalar başlıkları altında toplanabilir.

- Bunlardan maliye politikası, devletin vergi toplama ve harcama yapma kararları; para politikası, merkez bankasının ülkedeki para miktarını kontrol etmeye dönük kararları; arz

yönlü politikalar ise devletin temel olarak üretimi arttırmaya dönük kararları ile ilgilidir.

Bir ekonomide makro açıdan rol alan başrol oyuncularını ve bunların oynadıkları rolleri açıklayabilmek

- Makro ekonomik karar birimlerinin karşılıklı olarak birbirleriyle olan ilişkileri devresel akım diyagramı çerçevesinde incelenebilir.
- Hane halkları, işletmeler, devlet ve diğer ülkeler olarak sıralanan bu birimlerin gelir ve harcamaları karşılıklı olarak eşleşmektedir.
- Her grubun harcaması diğer grup veya grupların gelirini oluştururken, bu durum ekonomik işlemlerin çift taraflı niteliğini yansıtmaktadır.

Milli Gelir Muhasebesi

Bir ekonomide üretilen mal ve hizmetlerin toplam değerinin belirlenmesi amacı ile geliştirilen GSMH kavramını tanımlamak ve temel özelliklerini açıklayabilmek

- Bir ülkede geliri oluşturan faaliyetlerin ölçülmesi milli gelir muhasebesi olarak bilinmektedir.
- Milli gelir hesapları ekonomik faaliyetlerin genel bir özetini sunmanın yanı sıra ülkedeki üretim, gelirler ve harcamalar arasındaki karşılıklı ilişkileri de göstermektedir.
- Milli gelir muhasebesi kapsamında hesaplanan temel kavram, ekonomide belirli bir dönemde üretilen tamamlanmış mal ve hizmetlerin piyasa değerini ifade eden gayrisafi milli hasıladır.

Üretimin değerinin hesaplamak için kullanılacak çeşitli yöntemleri açıklayabilmek

- Gayrisafi milli hasılanın hesaplanmasında yaratılan, kazanılan ve harcanan gelir cephelerinden yararlanılabilir.
- Gayrisafi milli hasıla belirli bir dönemde yaratılan tüm mal ve hizmetlerin parasal değerini ifade ettiği gibi, bu mal ve hizmetlerin üretimine katılan üretim faktörlerine ödenen ücret, faiz, kâr ve rant gelirleri toplamını da ifade eder.
- Öte yandan elde edilen gelirlerin bir şekilde harcandığı düşünülürse ekonomideki tüketim, yatırım ve kamu harcamaları ile net ihracat toplamının da yaratılan üretimin değerine eşit olması gerekir.

Üretimin değeri ile ilgili alternatif kavramları açıklayabilmek

- Gayrisafi milli hasıla üretim faaliyetleri sürecinde kullanılan makine, teçhizat ve binalardaki aşınma ve yıpranmayı göz önüne almaz.
- Amortisman denilen söz konusu aşınma ve yıpranmalar toplamının gayrisafi milli hasıladan düşülmesi ile elde edilen kavram safi milli hasıladır ve ülkenin net üretim gücünü göstermektedir.
- Safi milli hasıladan mal ve hizmet alımları sırasında ödenen dolaylı vergilerin düşülmesi suretiyle milli gelir adı verilen gelir kavramına ulaşılır.
- Ülkedeki kişilerin ne kadarlık gayrisafi gelir elde ettiklerini gösteren kişisel gelir kavramı ise milli gelirden dağıtılmayan şirket karları ve sosyal güvenlik kurumlarına yapılan prim ödemelerinin düşülmesi, kamu ve özel sektör tarafından yapılan transfer ödemelerinin

eklenmesi ile hesaplanmaktadır.

- Kişilerin eline geçen net geliri gösteren ve kişisel gelirden dolaysız vergilerin düşülmesi ile hesaplanan gelir kavramı ise kullanılabilir gelir olarak adlandırılmaktadır.

Fiyat değişmelerinin üretimin değeri üzerinde nasıl etkili olduğunu ve bunun nasıl giderilebileceğini açıklayabilmek

- Gayrisafi milli hasıla piyasa fiyatları ile ölçüldüğü için, üretim miktarındaki değişmelerin yanında fiyat değişmelerini de yansıtır.

- Nominal gayrisafi milli hasıla denilen cari fiyatlarla ölçülen bu değerden fiyat değişikliklerinin etkisini giderebilmek için oluşturulan fiyat indeksleri kullanılır. Böylece gayrisafi milli hasıla baz olarak kabul edilen belirli bir yılın fiyatları ile ifade edilir ve zaman içerisinde fiyatlarda meydana gelen değişmelerin etkisi giderilmiş olur.

Belirli bir yılın fiyatları ile ifade edilmesi halinde elde edilen değer reel gayrisafi milli hasıla veya sabit fiyatlarla gayrisafi milli hasıla olarak bilinmektedir. Üretimin değerini ölçmek için günümüzde kullanılan yöntemlerin taşıdığı eksiklikleri açıklayabilmek

- Ülkedeki üretimin değerini göstermesinin yanında, gayrisafi milli hasıla kavramının kullanımında bazı kısıtlar söz konusudur. Örneğin gayrisafi milli hasıla değeri, bunun kaç kişilik bir nüfusla yaratıldığı konusunda bir bilgi vermemekte, dinlenmeye ayrılan zamanı hesaba katmamakta, üretilen malların kalitesindeki iyileşmeleri göz önüne almamakta, üretim faaliyetleri sonucu çevreye verilen zararı göz ardı etmekte, üretimin bileşimi ve dağılımı hakkında bir bilgi sunamamakta ve ülkedeki kayıt dışı ekonomik faaliyetleri kapsam dışında bırakmaktadır.

Milli Hasılanın Belirlenmesi

Tüketim harcamalarını ve tasarrufları belirleyen faktörleri açıklayabilmek

- Vergilerin olmadığı bir ortamda tüketim ve tasarruf harcamalarının toplamı gelire eşit olacaktır. Belirli bir dönemde yapılacak tüketim harcamalarını belirleyen temel faktör gelirdir.
- Gelirle tüketim harcamaları arasındaki bu ilişki tüketim fonksiyonu olarak bilinirken, tasarruflarla gelir arasındaki ilişki de tasarruf fonksiyonu olarak adlandırılmaktadır.
- Gelir değişikliklerinin tüketim harcamaları üzerindeki etkisi marjinal tüketim eğilimi, tasarruflar üzerindeki etkisi ise marjinal tasarruf eğilimi ile belirlenebilir.
- Tüketimi etkileyen temel faktörler arasında gelir, servet, bekleyişler ve demografik unsurlar sayılabilir.

Yatırım harcamalarını belirleyen faktörleri açıklayabilmek

- Yatırım harcamaları işletmelerin sermaye mallarına ve stoklara yaptıkları harcamalardır. Ele alınan modelde yatırımlar gelirden bağımsız, yani otonom kabul edilmektedir.
- Yatırım harcamaları temel olarak faiz oranı, beklenen kâr, teknolojik değişim, sermaye mallarının maliyeti ve kapasite kullanım oranı tarafından belirlenmektedir.

Kamu harcamalarının analize nasıl dahil edildiğini açıklayabilmek

- Kamu kesiminin mal ve hizmet alımı için yaptığı harcamalar kamu harcaması olarak adlandırılır. Ele alınan harcama modelinde kamu harcamaları gelirden bağımsız, yani

otonom bir bileşen olarak ele alınmıştır.

Net ihracatı belirleyen faktörleri açıklayabilmek

- Net ihracat ülkenin ihracatı ile ithalatı arasındaki farktır.
- İthalatı ve ihracatı belirleyen faktörler arasında hem yerli ülkenin hem de yabancı ülkelerin gelir düzeyleri, zevk ve tercihleri, ticarete getirdikleri kısıtlamalar ve döviz kurları sayılabilir.
- İthalat hacmi ülkedeki gelir düzeyi ile birlikte arttığı için, gelir arttıkça net ihracat miktarı azalmaktadır.

Toplam harcama fonksiyonunu açıklayabilmek

- Toplam harcama fonksiyonu her bir harcama bileşeninin toplamından oluşmaktadır.
- Toplam harcama fonksiyonunun eğimi tüketim fonksiyonunun eğiminden daha düşüktür, zira toplam harcamalara dahil edilen net ihracat fonksiyonu negatif eğime sahiptir.

Makro Ekonomik Denge

T

Klasik iktisat yaklaşımının makro ekonomik dengeye bakış açısını açıklayabilmek

- Klasik iktisat yaklaşımı, "Her arz kendi talebini yaratır" deyimi ile ifade edilen Say Kanununun işlemesi ile özetlenebilir.
- Bu işleyiş sonucunda toplam harcamaların tam istihdam üretim düzeyini sağlamada yetersiz kalması söz konusu olmamaktadır.
- Bu sonuç ekonomideki her türlü fiyatın (ücret, faiz, mal fiyatları gibi) artma ve azalma yönünde esnek olması varsayımına dayanmaktadır.
- Keynes, Klasik iktisat yaklaşımının bu varsayımını eleştirerek, özellikle ücretlerin düşme yönünde esnek olmadığını ileri sürmüş ve alternatif bir model geliştirmiştir. Denge kavramını ve ekonomik dengenin sağlanmasında toplam harcamaların önemini açıklayabilmek
- Stok değişmelerini de harcamalara dahil ettiğimiz zaman, bir ekonomide gerçekleşen fiili harcamalar her zaman gelire eşit olmaktadır.
- Oysa ekonomide gerçekleştirilmesi "planlanan" toplam harcamalar her zaman gelire eşit olmayabilir. İşte planlanan toplam harcamaların gelire eşit olduğu GSMH düzeyi, denge GSMH düzeyi olarak adlandırılmaktadır.
- Denge GSMH düzeyi bir diğer bakış açısıyla gelir harcama akımından gerçekleşen sızıntılar toplamının, bu akıma yapılan enjeksiyonlar toplamına eşitlendiği gelir düzeyi olarak da elde edilebilir. Söz konusu sızıntılar tasarruflar, vergiler ve ithalat harcamalarından, enjeksiyonlar ise yatırım harcamaları, kamu harcamaları ve ihracat gelirinden oluşmaktadır.
- Otonom harcamalarda meydana gelecek bir değişme gelir düzeyine katlanarak yansımakta ve bu süreç çarpan olarak adlandırılmaktadır. Bir ekonomide belirlenen denge gelir düzeyindeki artış ve azalışların nedenini açıklayabilmek

- Otonom harcamalarda meydana gelecek bir değişiklik, çarpan katsayısı kadar katlanarak gelire yansımaktadır.
- Çarpan katsayısı ise marjinal tasarruf ve marjinal ithal eğilimleri toplamının tersi olarak hesaplanmaktadır.

Maliye Politikası ve Toplam Harcamalar

Devletin en önemli gelir kaynağı olan vergilerin makro ekonomik modele dahil edilmesi durumunda meydana gelecek değişiklikleri açıklayabilmek

- Makro ekonomik etkileri açısından devletin direkt olarak kontrol edebildiği ve direkt olarak kontrol edemediği bazı değişkenler söz konusudur. Örneğin, devlet gelirden alınacak vergi oranını direkt olarak belirlemekte, ancak elde edilecek gelir vergisi hasılatını direkt olarak kontrol edememektedir.
- Kullanılabilir gelir kavramının tanımı gereği, vergiler gelirden çıkarıldığı için vergilerin modele dahil edilmesinde önünde eksi işareti yer almakta ve denge gelir düzeyini azaltıcı etki yaratmaktadır. Devletin harcama yapma ve vergileme kararlarının denge gelir düzeyi üzerindeki etkisini açıklayabilmek
- Kamu harcamalarındaki değişmeler, harcama çarpanı aracılığı ile gelire katlanarak yansımaktadır. Bu nedenle kamu harcamalarındaki artış geliri arttırırken, harcamalardaki azalma geliri azaltıcı önde etki yaratmaktadır.
- Vergilerde meydana gelecek değişmeler, vergi çarpanı aracılığı ile geliri ters yönde etkiler. Ancak vergilerin harcamalar üzerinde yaratacağı etki, kullanılabilir gelir üzerindeki etkisi ile dolaylı olarak ortaya çıkmaktadır.
- Harcama çarpanı, mutlak değer olarak, vergi çarpanından büyüktür. Bunun nedeni toplam harcamalar üzerinde kamu harcamalarının doğrudan, vergilerin dolaylı biçimde etkili olmasıdır.
- Devlet kamu harcamalarını arttırır ve bunun tamamını vergileri yükselterek finanse ederse, denge gelir düzeyi kamu harcamalarına eşit miktarda artmaktadır. Böyle bir durumda ortaya çıkan net çarpan etkisi 1'e eşit olmakta ve denk bütçe çarpanı olarak adlandırılmaktadır. Ekonomik durgunluk ve enflasyon ortamlarında istikrarı sağlayabilmek için maliye politikasının nasıl kullanılması gerektiğini açıklayabilmek
- Ekonomide bir harcama yetersizliği olması halinde, genişlemeci maliye politikası aracılığı ile toplam harcamaları arttırmak ve aşırı işsizliği ortadan kaldırmak mümkündür.
- Ekonomide bir harcama fazlası olması halinde ise daraltıcı maliye politikası aracılığı ile toplam harcamaları kısmak ve enflasyonist baskıları ortadan kaldırmak mümkündür. İzlenen maliye politikalarının ekonominin içinde

bulunduğu koşullardan nasıl etkilenebileceğini açıklayabilmek

- Devlet bütçesi, devlete ait harcamaların yapılmasına, gelirlerin toplanmasına yetki veren ve bunlar arasında dengenin nasıl sağlandığını gösteren belgedir.
- Kamu harcamalarının kamu gelirlerinden fazla olması durumunda ortaya çıkan bütçe açığı ancak devletin piyasalara borçlanması ile kapatılabilir.
- Bütçenin gelir ve harcama kalemleri arasında yer alan ve otomatik istikrar sağlayıcılar olarak adlandırılır.

Para ve Bankacılık

Parayı tanımlayabilmedeki güçlüklerin nedenini açıklayabilmek

- Parayı fiziki özelliklerini esas alarak tanımlamak hem mümkün değildir, hem de iktisadi anlamda doğru değildir.

- İktisatta paranın kesin ve değişmez bir tanımını yapmak yerine, paranın üstlendiği fonksiyonları sıralayarak bu fonksiyonları yerine getiren her şey para olarak kabul edilir. Bir ekonomide paranın üstlendiği fonksiyonların neler olduğunu açıklayabilmek

- Değişim aracı olarak para, takasın dezavantajlarını ortadan kaldırarak, mal ve hizmetlerin el değiştirmesi sürecini hızlandırmakta, ekonomide etkinliğin sağlanmasına yardımcı olmaktadır.

- Hesap birimi olarak para, mal ve hizmetlerin değerini ifade etmede kullanılan ortak ölçü birimidir.

- Değer muhafaza aracı olarak para, satın alma gücünün elde tutulmasına olanak tanımaktadır. Paranın bu fonksiyonu, ülkedeki fiyat istikrarı ile yakından ilgilidir. Enflasyonist ortamlarda hızla değer kaybeden paranın bu fonksiyonu da aşınmaya uğramaktadır.

Zaman içerisinde mal paradan itibari paraya geçişin altında yatan faktörleri ve paranın çeşitlerini açıklayabilmek

- Paranın evrimi mal para itibari para olarak iki temel kategoride incelenebilir.

- Modern bir ekonomide para, bozukluk, nakit ve vadesiz mevduat olmak üzere üç türden oluşmaktadır. • Nakit ve vadesiz mevduat kadar likit olmasa da, likitidesi bunlara yaklaşan varlıklar para benzeri olarak adlandırılmaktadır.

- Paranın tanımlanmasındaki sorunlara bağlı olarak, her ülkenin merkez bankası çeşitli para stoku tanımları yaparlar. Örneğin TC Merkez Bankası M1, M2, M2Y ve diğer bazı alternatif para stoku tanımlarına ilişkin verileri yayınlamaktadır. Bankaların temel fonksiyonlarını, çalışma mantıklarını ve nasıl kaydi para yarattıklarını açıklayabilmek

- Bankalar, genellikle, halktan topladıkları mevduatı şirketlere ve kişilere kredi olarak veren, menkul kıymetlere yatırım yapan kuruluşlardır. Bu nedenle bankalar fon transferi sürecinde para yaratan kurumlardır. Bankaların yarattığı söz konusu vadesiz mevduatlara kaydi para adı verilmektedir.

- Bankacılığın gelişimi mutlak rezerv bankacılığından kısmi rezerv bankacılığına geçiş olarak özetlenebilir. Kısmi rezerv bankacılığı, yükümlülüklerden daha düşük bir miktarın rezerv olarak tutulduğu bankacılık uygulamasıdır.

- Kısmi rezerv bankacılığının bir sonucu olarak ortaya çıkan kaydi paranın miktarı, zorunlu rezervler dışında bir sızıntının söz konusu olmadığı basitleştirilmiş bir modelde, zorunlu rezerv oranının tersiyle rezervlerdeki değişim miktarının çarpılması ile belirlenmektedir.

Para Teorisi ve Politikası

Keynesyen iktisatçılara göre para miktarı ile ekonomik faaliyetler arasındaki ilişkileri açıklayabilmek

- Ekonomik birimler işlem, ihtiyat ve spekülasyon amaçları ile ellerinde bir miktar para tutmak isterler. Ekonomik birimlerin bu amaçlarla ellerinde tutmak istedikleri para miktarını belirleyen faktörler nominal gelir ve faiz oranıdır. Nominal gelir ve para talebi arasında doğru yönlü bir ilişki söz konusu iken, faiz oranı para talebini ters yönde etkilemektedir.

- Gelir ve fiyatların sabit olduğu varsayımı altında, çizilecek para talebi fonksiyonu negatif eğimli bir eğri olur. Para talebinin para arzına eşitlendiği noktada para piyasası dengeye gelir ve denge faiz oranı belirlenir.

- Para miktarında meydana gelecek değişiklikler, faiz oranı üzerindeki etkisi aracılığı ile yatırımları, yatırımlarda meydana gelecek değişiklik ise nominal geliri etkiler.

Klasik ve monetarist iktisatçılarına göre para miktarı ile ekonomik faaliyetler arasındaki ilişkileri açıklayabilmek

- Para miktarının ekonomiyi direkt olarak etkilediğini savunan iktisatçılar, bu görüşlerini değişim denkleminde dayandırmaktadırlar. Değişim denklemi bir ekonomideki para miktarı ile dolaşım hızının çarpımının nominal gelire eşit olacağını gösteren bir özdeşliktir.

- Klasik iktisatçılar, paranın dolaşım hızının ve üretim hacminin sabit olduğu varsayımı altında, para miktarı değişikliklerinin aynı yönde ve aynı oranda fiyatlara yansıtacağını, dolayısıyla paranın üretim miktarı üzerinde bir etkisinin olmayacağını savunmuşlardır.

- Monetaristler olarak adlandırılan bir grup iktisatçı ise, ekonominin tam istihdamdan uzak olduğu bir ortamda, paranın kısa dönemde fiyatlar ve üretim üzerinde etkili olabileceğini, ancak uzun dönemde, para miktarı değişikliklerinin sadece Fiyatları etkileyeceğini öne sürmektedir.

Para miktarını kontrol etmekten sorumlu merkez bankasının bir ekonomide üstlendiği temel fonksiyonların neler olduğunu ve bunların ne anlama geldiğini açıklayabilmek

- Ekonomideki önemine karşın, merkez bankacılığı 0'nci yüzyılın başlangıcında ortaya çıkmış nispeten yeni bir gelişmedir.

- Merkez bankasının üstlendiği fonksiyonlar ülkeden ülkeye farklılık göstermesine karşın, modern bir merkez bankasının üstlendiği üç temel fonksiyon öz konusudur: Para piyasalarında istikrarın sağlanması, bankaların bankası ve likititenin en kaynağı olma, devletin bankacılığını yapma.

Merkez bankasının ülkedeki para miktarını kontrol edebilmek için kullanabileceği araçların neler olduğunu ve bunları nasıl kullanabileceğini açıklayabilmek

- Merkez bankalarının ülkedeki para miktarını kontrol edebilmek amacıyla kullanabilecekleri üç adet genel araç söz konusudur: Zorunlu rezerv oranları, reeskont oranı ve açık piyasa işlemleri.

Bu araçlar içerisinde en esnek olanı ve günümüz merkez bankalarının en etkin şekilde kullandıkları araç, açık piyasa işlemleridir.

2. 6 - İktisadın Tanımı ve Temel Kavramları Konu Özeti

Bir bilim dalı olarak iktisadın tanımını ve ilgi alanını açıklayabilmek

- İktisat, sonsuz olan insan ihtiyaçlarının sınırlı kaynaklarla nasıl karşılanacağını inceleyen bir sosyal bilimdir. İktisat bir sosyal bilim olma yanında, analitik bir yapıya da sahiptir. İnsanların iktisadi davranışları ile malların üretim, tüketim ve dağıtım faaliyetlerini inceler. İktisatçılar tarafından gerçekleştirilen analizlerde uygulanan yöntemleri açıklayabilmek

- İktisat, bir sosyal bilim olmasına rağmen büyük ölçüde matematiksel yöntemler kullanır. İktisatçı önce bir konuyla ilgili gerçekleri toplar, daha sonra bu topladığı gerçekler yardımıyla teori oluşturur ve nihayet bu teoriler yardımıyla çeşitli sorunların çözümüne yönelik iktisat politikaları geliştirir. İktisatçının çevremizdeki günlük olaylara bakışında kullandığı ilkeleri ve bu konuda düşülen hataları açıklayabilmek
- İktisadi düşünme tarzı rasyonel davranış, karar alma sürecinde fayda ve maliyetleri esas alma ve değişimi inceleyen marjinal analiz kavramlarına dayanır.
- İktisadi düşünme sistemi içinde diğer şartların sabit kaldığı, korelasyon ve nedensellik ilişkisinin farklı kavramlar olduğu ve nihayet, birey için doğru olanın bütün içinde doğru olacağı sonucunun hatalı olduğu unutulmamalıdır.
- Yoğun içeriği nedeniyle iktisadın nasıl bölümlendirilebileceğini açıklayabilmek
- İktisat, makro iktisat ve mikro iktisat, pozitif ve normatif iktisat olmak üzere çeşitli bölümlere ayrılır. Mikro iktisat, iktisadın daha çok firma, üretici ve tüketici gibi bireysel karar birimlerinin davranışlarını inceleyen bölümüdür. Makro iktisat ise iktisadın daha çok enflasyon, ekonomik büyüme ve dış ticaret gibi makro büyüklüklerini inceleyen bölümüdür. Pozitif iktisat, daha çok ne olduğunu anlamaya çalışır. Bu nedenle pozitif iktisat değer yargıları içermez. Normatif iktisat ise daha çok ne olması gerektiği konuları üzerinde durur ve değer yargıları içerir. Günlük yaşamda farklı anlamlarda kullandığımız kavramlara iktisatçıların verdikleri anlamları açıklayabilmek
- Ekonomik birimler hane halkları, firmalar ve devlet olarak üçe ayrılır.
- İhtiyaç, tatmin edildiği zaman haz, tatmin edilmediği zaman sıkıntı yaratan duygulardır. İhtiyaçlar zorunlu ve zorunlu olmayan ihtiyaçlar olmak üzere ikiye ayrılır. İhtiyaçlar, sonsuz olma özelliğini taşırlar. Ayrıca, ihtiyaçlar şiddet bakımından farklılıklar gösterirler. İhtiyaçlar ve ihtiyaçları tatmine yarayan araçların, ikame edilebilirlik özellikleri vardır.
- İnsanlara fayda veya tatmin sağlayan şeylere mal denilir. Mallar ekonomik ve serbest mallar olmak üzere ikiye ayrılırlar.

3. 8 - Kıtık Konu Özeti

Kıtık, Tercih ve Fayda

Kıtık olgusunun neden olduğu tercih yapma zorunluluğunu ve bunun ekonomik birimlere yüklediği maliyeti açıklayabilmek

- Bir ekonomide kaynaklar toprak, emek ve sermayeden oluşur. Bu kaynaklar üretim faktörleri (ya da girdiler) olarak adlandırılır.
- İktisadi anlamda, alınan her karar ve yapılan her tercih bir maliyet taşır. Bir tercih yaparken vazgeçmek zorunda kaldığımız en değerli alternatif bu tercihin fırsat maliyetini oluşturur.
- Parasal maliyet fırsat maliyetinin bir parçası olabilir. Kıtık, tercih ve fırsat maliyeti kavramlarını bir araya getirerek ekonomide etkin üretim düzeyinin nasıl sağlanabileceğini açıklayabilmek
- Mevcut üretim faktörleri ve teknoloji veri iken, belirli bir dönemde ekonominin maksimum düzeyde üretebileceği çeşitli ürün bileşimlerini gösteren sınır eğrisi üretim imkanları eğrisidir. Bu eğri kıtlığın sonuçlarını, ekonomideki tercihleri ve her tercihin fırsat maliyetini göstermektedir.
- Bir malın daha fazla üretilmesi için diğer malın üretiminden vazgeçilmesi gereken miktar her aşamada artar. Bu durum artan fırsat maliyeti olgusunu ifade eder.
- Zaman içerisinde ekonomideki üretim faktörlerinin miktarı ve niteliği değişebilir, üretimde daha üst düzey teknolojiler kullanılabilir. Bu değişiklikler üretim imkanları eğrisinin yer değiştirmesine neden olur. Üretim imkanları eğrisi sağa doğru kaydıkcı toplum için daha önce imkansız olan mal bileşimlerinin üretimi imkan dahiline girer. Ne, nasıl, kimin için üretilecektir şeklinde özetlenen iktisadi soruların cevaplanabilmesi için geliştirilen karar mekanizmalarını açıklayabilmek

- “Ne, nasıl, kimin için üretilecektir” sorularının çözümü için benimsenen karar mekanizması ekonomik sistemlerin temelini oluşturur. Bu sorunların çözümü tamamıyla piyasaya bırakılmışsa piyasa ekonomisi, tamamıyla devlet tarafından sağlanıyorsa kumanda ekonomisi, devlet ve piyasa tarafından birlikte sağlanıyorsa karma ekonomix sisteminden söz

edilir.

Tüketicilerin rasyonel davranarak en yüksek fayda düzeyini sağlayan tercihleri nasıl yapacaklarını açıklayabilmek

- Ekonomik birimlerin tüketim eyleminden amaçları elde ettikleri toplam faydayı maksimize etmektir. Bir malın ilave miktarları tüketildikçe toplam faydada meydana gelen değişme marjinal fayda olarak tanımlanır. Marjinal fayda her ilave tüketimle birlikte azalır ve belirli bir tüketim düzeyinde sıfıra iner. Marjinal faydanın sıfır olduğu tüketim düzeyinde toplam fayda maksimumdur.
- Bir mal için harcanan bir birim paranın marjinal faydası, bir başka mala harcanan bir birim paranın marjinal faydasına eşit olduğunda tüketici maksimum faydayı elde eder. Bu nedenle tüketilen tüm malların marjinal faydalarının fiyatlarına oranının birbirine eşit olması durumunda tüketici dengeye gelir.

4. Makro Ekonomik Denge Konu Özeti

Klasik iktisat yaklaşımının makro ekonomik dengeye bakış açısını açıklayabilmek

- Klasik iktisat yaklaşımı, "Her arz kendi talebini yaratır" deyişi ile ifade edilen Say Kanununun işlemesi ile özetlenebilir.
- Bu işleyiş sonucunda toplam harcamaların tam istihdam üretim düzeyini sağlamada yetersiz kalması söz konusu olmamaktadır.
- Bu sonuç ekonomideki her türlü fiyatın (ücret, faiz, mal fiyatları gibi) artma ve azalma yönünde esnek olması varsayımına dayanmaktadır.
- Keynes, Klasik iktisat yaklaşımının bu varsayımını eleştirerek, özellikle ücretlerin düşme yönünde esnek olmadığını ileri sürmüş ve alternatif bir model geliştirmiştir. Denge kavramını ve ekonomik dengenin sağlanmasında toplam harcamaların önemini açıklayabilmek
- Stok değişimlerini de harcamalara dahil ettiğimiz zaman, bir ekonomide gerçekleşen fiili harcamalar her zaman gelire eşit olmaktadır.
- Oysa ekonomide gerçekleştirilmesi "planlanan" toplam harcamalar her zaman gelire eşit olmayabilir. İşte planlanan toplam harcamaların gelire eşit olduğu GSMH düzeyi, denge GSMH düzeyi olarak adlandırılmaktadır.
- Denge GSMH düzeyi bir diğer bakış açısıyla gelir harcama akımından gerçekleşen sızıntılar toplamının, bu akıma yapılan enjeksiyonlar toplamına eşitlendiği gelir düzeyi olarak da elde edilebilir. Söz konusu sızıntılar tasarruflar, vergiler ve ithalat harcamalarından, enjeksiyonlar ise yatırım harcamaları, kamu harcamaları ve ihracat gelirinden oluşmaktadır.
- Otonom harcamalarda meydana gelecek bir değişme gelir düzeyine katlanarak yansımakta ve bu süreç çarpan olarak adlandırılmaktadır. Bir ekonomide belirlenen denge gelir düzeyindeki artış ve azalışların nedenini açıklayabilmek
- Otonom harcamalarda meydana gelecek bir değişiklik, çarpan katsayısı kadar katlanarak gelire yansımaktadır.
- Çarpan katsayısı ise marjinal tasarruf ve marjinal ithal eğilimleri toplamının tersi olarak hesaplanmaktadır.

5. 10 - Mikro İktisattan Makro İktisada Geçiş Konu Özeti

Makro iktisadın doğuşunu ve gelişiminin ardında yatan temel faktörleri açıklayabilmek

- Mikro iktisat tek bir mala ilişkin piyasanın nasıl çalıştığını ve bireysel karar alma birimlerinin davranışlarını incelerken, makro iktisat bu piyasaların ve karar birimlerinin bütünü ele alır. Örneğin, ekonomideki tüm birimlerin tüketim harcamalarının, ülkede üretilen tüm mal ve hizmetlerin ortalama fiyatlarının, ekonomideki toplam üretim düzeyinin nasıl belirlendiği ve neden değiştiği makro iktisadın ilgi alanına girer.
- Makro iktisat 1930'larda yaşanan Büyük Bunalım'ın açıklanabilmesi çabaları sonucu doğmuştur.
- Bu konuda başlangıç olarak Keynes'in 1936 tarihli Genel Teori isimli kitabını kabul etmek yaygın bir görüştür.
- Makro iktisadın ilgi alanına giren temel konuları açıklayabilmek
- Makro iktisadın temel konuları bir ekonomide toplam üretim hacminin belirlenmesi ve

değişmesi, fiyatlar genel düzeyinin belirlenmesi ve değişmesi, işsizlik düzeyinin belirlenmesi ve değişmesi şeklinde sıralanabilir.

- Ülkedeki üretim hacminde gözlenen dalgalanmalar konjonktür dalgalanmaları olarak adlandırılırken, devlet tarafından izlenen politikalar bu dalgalanmaları n mümkün olduğunca yumuşatılmasını hedeflemektedir.
- Bu süreçte işsizlik oranını ve enflasyon oranını makul düzeylerde tutabilmek de hedefler arasında sayılmalıdır. Devletin izlediği politikalarla makro ekonomik performans arasındaki ilişkiyi açıklayabilmek
- Devletin makro ekonomiyi etkilemek amacı ile kullanabileceği araçlar; maliye politikası, para politikası ve arz yönlü politikalar başlıkları altında toplanabilir.
- Bunlardan maliye politikası, devletin vergi toplama ve harcama yapma kararları; para politikası, merkez bankasının ülkedeki para miktarını kontrol etmeye dönük kararları; arz yönlü politikalar ise devletin temel olarak üretimi arttırmaya dönük kararları ile ilgilidir. Bir ekonomide makro açıdan rol alan başrol oyuncular ve bunların oynadıkları rolleri açıklayabilmek
- Makro ekonomik karar birimlerinin karşılıklı olarak birbirleriyle olan ilişkileri devresel akım diyagramı çerçevesinde incelenebilir.
- Hane halkları, işletmeler, devlet ve diğer ülkeler olarak sıralanan bu birimlerin gelir ve harcamaları karşılıklı olarak eşleşmektedir.
- Her grubun harcaması diğer grup veya grupların gelirini oluştururken, bu durum ekonomik işlemlerin çift taraflı niteliğini yansıtmaktadır

İKTİSADA GİRİŞ